

A KÚRIA
mint felülvizsgálati bíróság

Pfv.I.20.984/2015/6.szám

A Kúria a Dr. Kerekes Ügyvédi Iroda, ügyintéző: dr. Kerekes Szilvia ügyvéd által képviselt felperesnek a dr. Strasszer Tamás Ignác ügyvéd által képviselt I. rendű, II. rendű, a K. L. által képviselt III. rendű, a IV. rendű, a dr. Mauer Géza Ákos jogtanácsos által képviselt V. rendű, a dr. Cserich Zsolt jogtanácsos által képviselt VI. rendű alperesek ellen kötelesrész kiadása iránt a Székesfehérvári Törvényszéken 30.P.21.216/2013. számon megindított perében a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.20.118/2014/3. számú jogerős ítélete ellen a felperes által 20. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Kúria a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.20.118/2014/3. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg az államnak felhívásra 134.800 (Százharmincnégyezer-nyolcszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.20.030/2011/5. számú hatályon kívül helyező végzése folytán megismételt elsőfokú eljárás során a felperes változatlanul fenntartott keresetében elsődlegesen kérte kötelezni az I-II. rendű alpereseket kötelesrész jogcímén a perbeli 1851. helyrajzi számú ingatlan 123/1000 részének természetbeni kiadására, a III., VI. rendű alperesek tűrésre kötelezése mellett. Másodlagosan kérte kötelezni az I-II. rendű alpereseket kötelesrész címén egyetemlegesen 1.348.167 forint és ennek 2009. augusztus 23-tól a kifizetés napjáig esedékes késedelmi kamata megfizetésére.

Az I-II. rendű alperesek a kereset elutasítását kérték. Nem vitatták, hogy a részükre ajándékozott ingatlan a kötelesrész alapjába tartozik, és annak juttatáskori értékének figyelembe

vétele a felperesre méltánytalan lenne, ezért az örökhatályos halálakor fennálló, szakértő által megállapított ingatlan-értéket kérték irányadónak tekinteni, figyelemmel arra, hogy a felperes M. J.-né (a továbbiakban: örökhatályos) után 1.250.000 forint értékben megörökölte a perbeli 1777. helyrajzi számú ingatlan 1/2 tulajdoni hányadát, amelyre tekintettel a hagyatékából való részesedésével kötelelésrésze kielégítést nyert.

A III-IV. rendű és VI. rendű alperesek a keresetre érdemi nyilatkozatot nem tettek. Az V. rendű alperes a kereset teljesítését nem ellenezte, ha az ingatlanra bejegyzett vezetékjog továbbra is fennmarad.

A felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából irányadó, az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint a felperes édesanyja - az örökhatályos - mint ajándékozó 2002. november 22-én ajándékozási szerződést kötött unokájával, az I. rendű alperessel és annak házastársával, a II. rendű alperessel. A szerződés tárgyát a perbeli kivett művelési ágú, 400 m² udvar megjelölésű és 1 ha 0340 m² területű szántó ingatlan képezte. A szerződő felek az ajándék értékét 200.000 forintban határozták meg, amelyből a közmű nélküli, építési lehetőséggel rendelkező 400 m² területű udvar értéke 150.000 forint, míg a külterületű szántó művelési ágú rész 50.000 forintot képviselt. Az I-II. rendű alperesek tulajdonjogát a földhivatal az ingatlan-nyilvántartásba bejegyezte.

Az I-II. rendű alperesek a művelés alól kivont ingatlanrészen építkezésbe kezdtek, ahol egy alapot és egy 50 cm-es lábazatot építettek, majd a további építkezés elmaradt, mert a külterületi ingatlanon való építkezéshez nem kaptak kölcsönt. Ezt követően telekalakítást kezdeményeztek az ingatlan belterületbe vonása érdekében a tulajdonukban álló ingatlan melletti önkormányzati tulajdonban lévő ingatlan összevonásával. Az önkormányzat a 14/2008. (XII.10.) számú rendeletével megalkotott helyi építési szabályzata a 0259/26. helyrajzi számú ingatlant építési övezetbe sorolta. Az ingatlan belterületbe vonása 2009. október 28-án történt meg. Az összevont ingatlan új helyrajzi szám alatt került nyilvántartásra, amelynek tulajdonosai ajándékozás és telekalakítás jogcímén személyenként 14511/33762 részben az I-II. rendű alperesek, míg 4740/33762 részben földkiadás és telekalakítás jogcímén az önkormányzat. Az ingatlant a IV. rendű alperes javára jelzálogjog, az V. rendű alperes javára végrehajtási jog, a VI. rendű alperes javára vezetékjog terheli. Az ingatlan tényleges megosztására, közművesítésére nem került sor.

Az I-II. rendű alpereseknek a telekalakítással és belterületbe vonással kapcsolatos összköltsége 1.721.480 forint volt, ebből földvédelmi járulék: 1.219.480 forint, földmérési költség: 370.000 forint, erdősáv kialakítási költség: 100.000 forint, tulajdoni

lapok költsége: 32.000 forint.

A felperes szülei 2009. július 31-én mint eltartottak leányukkal - Sz. Gy.-nével - és az I. rendű alperessel mint eltartókkal tartási szerződést kötöttek. A tartás ellenében az egymás között egyenlő arányú tulajdonukban álló perbeli 1777. helyrajzi számú ingatlanuk tulajdonjogát holtig tartó haszonélvezeti joguk kikötése mellett egymás közt egyenlő arányban leányukra, és az I. rendű alperesre átruházták. Az ingatlan értékét 5.000.000 forintban határozták meg, azzal, hogy a holtig tartó haszonélvezeti jog értéke 1.000.000 forint.

Az örökhatározó 2009. augusztus 22-én végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt, törvényes örökösai gyermekei: a felperes, valamint az I. rendű alperes perben nem álló édesanyja, Sz. Gy.-né. Az örökhatározó után hagyaték nem maradt, ezért hagyatéki eljárás nem indult.

A felperes által testvére, valamint az I. rendű alperes ellen tartási szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perben - a Székesfehérvári Városi Bíróság előtt P.22.231/2009. szám alatt - bíróság által jóváhagyott egyezséget kötöttek 2010. november 11-én, amelyben a felek megállapították, hogy a tartási szerződés érvénytelen, és az eltartottak halálára tekintettel a szerződés tárgyát képező perbeli ingatlan tulajdonjogát a felperes és Sz. Gy.-né egymás között egyenlő arányban törvényes öröklés jogcímén megszerezték.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.

A felperes által megörökölt teljes ingatlan hagyaték megnyíltakori értékét 5.000.000 forintban, az örökhatározó hagyatékát képező ingatlan 1/2 részét 2.500.000 forint értékben állapította meg.

A Ptk. 666.§ (2) bekezdése szerint a bíróság az adomány értékét az összes körülmény figyelembevételével állapította meg, tekintettel arra, hogy az ingatlan ajándékozáskori értékének figyelembevétele a felperesre méltánytalan lenne. Kiemelte: A felperes keresete még az ingatlan 2012. évi értékének figyelembevétele esetén sem alapos. A kötelelő rész alapja - a temetési költség és hagyatéki eljárási költség levonása után - 4.510.830 forint. Ebből kiindulva a felperes kötelelő részére 1.127.708 forint, míg a felperes által az örökhatározó után megörökölt 1/4 tulajdoni hányad értéke 1.250.000 forint, amellyel a kötelelő rész iránti igénye kielégítést nyert, ezért a keresetét nem találta alaposnak.

A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást ítélezése alapjául elfogadta, és

érdemben egyetértett az arra alapított jogi következtetéseivel is.

A felperes a kötelesrész alapjánál a perbeli ingatlan 2012. évi 10.972.650 forint értékéből kiindulva - levonva az önkormányzat tulajdoni hányadának értékét - az adomány 9.432.150 forint értéken való számbavételét kérte, amelyet a másodfokú bíróság több okból alaptalannak talált. A jogerős ítéletben kifejtettek szerint a Ptk. 665.§ (1) bekezdéséből szükségszerűen következik, hogy a kötelesrész számítása során a főszabály szerinti juttatáskori értéktől való eltérés esetén az adomány legfeljebb a hagyaték megnyílt időpontjában fennálló értéken vehető számításba. Ezért a hagyaték megnyíltát követő későbbi, 2012. évi érték a kötelesrész alapjánál nem vehető számításba.

A másodfokú bíróság vizsgálta az adományozást követően bekövetkezett értékváltozás okait. Az ajándékozott ingatlan értéke juttatáskori állapotában a kirendelt igazságügyi szakértő véleménye szerint az örökhagyó halálakor 1.349.523 forint volt, amely ezt követően az I-II. rendű alperesek által végzett építkezés következtében az örökhagyó halálának időpontjában 2.431.905 forintra emelkedett. Ebből az I-II. rendű alperesek beruházásának értéke 1.082.382 forint. Következésképpen az örökhagyó által adományozott ingatlan értéke a juttatást követően az örökhagyó haláláig jelentős mértékben növekedett, amelynek oka egyrészt az értékviszonyok változása, másrészt az I-II. rendű alperesek értéknövelő beruházása volt. Mivel ez utóbbi kizárólag az I-II. rendű alperesek tevékenységének eredménye, ez terhükre nem vehető figyelembe, ezért a kötelesrész számításánál az adomány értéke legfeljebb az ingatlan juttatáskori állapotának megfelelő, a szakértő által 2009. augusztusi időpontra megállapított összege, azaz 1.349.523 forint.

A másodfokú bíróság számítása szerint

a hagyaték tiszta értéke:	2.218.092 forint
az adományozott ingatlan értéke:	+ 1.349.523 forint
a kötelesrész alapja:	

3.567.615 forint

ebből a felperes kötelesrésze (1/4 rész): 891.904 forint

ezzel szemben a hagyatékból való részesedése: 1.250.000 forint

Ezért kötelesrész címén a követelését alaptalannak tartotta.

Érvelése szerint az adomány tárgyát képező ingatlan belterületbe vonása, illetve építési telkekre való felosztásának lehetősége kizárólag az I-II. rendű alperesek tevékenységének és 1.721.480 forint költségráfordításának az eredménye; erre tekintettel a ráfordítások eredményeként létrejött értéknövekedés számbavétele az I-II. rendű alperesekkel szemben súlyosan méltánytalan lenne. Hangsúlyozta, hogy az ingatlan művelési ág alóli kivonása és a belterületbe vonása csupán 2009. október 28-án hatályosult, a telekmegosztásra azóta sem került sor.

A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben elsődlegesen annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének keresete szerinti megváltoztatását, másodlagosan az első- vagy másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte.

A felperes lényeges eljárási és anyagi jogszabálysértésekre hivatkozott. Sérelmezte: A 2010. október 18-án kelt keresetmódosítást tartalmazó beadványa nem került kézbesítésre valamennyi félnek. A másodfokú bíróság nem adta indokát annak, hogy a kötelesrész természetbeni kiadására miért nem látott lehetőséget, amellyel összefüggésben utalt arra, hogy az ingatlan természetben megosztható, az I-II. rendű alperesek saját állításuk szerint is igen rossz anyagi helyzetben vannak. Ezért a javára méltányosabbnak tartotta a kötelesrész természetbeni kiadása.

Álláspontja szerint az ingatlan a hagyaték megnyíltakor is nyilvánvalóan többet ért, hiszen a belterületbe vonás már folyamatban volt, a másodfokú bíróság a másodfokú bíróság tévesen foglalt állást abban a kérdésben, hogy a juttatáskori értéktől való eltérés esetén legfeljebb a hagyaték megnyílása időpontjában fennálló érték vehető számításba.

Sérelmezte a terhére megállapított perköltség mértékét. Kifogásolta, hogy azt 30.000.000 forint pertárgyérték alapulvételével állapította meg a másodfokú bíróság, annak ellenére, hogy az eljárás során a szakértői vélemény ismeretében a keresetét leszállította.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Pp. 270.§ (2) bekezdésének és a Pp. 275.§ (3) bekezdésének együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogi jogszabálysértés, vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárási jogszabálysértés megvalósulása.

A Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a másodfokú bíróság a jogszabályok értelmezésével helyesen jutott-e arra a következtetésre, hogy a kötelesrész alapjaként figyelembe veendő adomány értékeként legfeljebb a hagyaték megnyíltakor érték az irányadó a főszabály szerinti juttatáskori értéktől való eltérés esetén.

A felperes által hivatkozott 2010. október 18-án kelt keresetmódosítást tartalmazó beadvány kézbesítésének elmulasztását a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf.20.030/2011/5. számú hatályon kívül helyező végzésében értékelte. Az eljárás megismétlésére okot adó lényeges eljárási szabálysértésnek [Pp. 3.§ (6) bek.] tekintette, mivel a bíróság köteles gondoskodni arról, hogy a felek minden, az eljárás során előterjesztett kérelmet, jognyilatkozatot, valamint a

bírósághoz benyújtott okiratot megismerhessenek, és azokra törvényben előírt határidőn belül nyilatkozhassanak. Tekintettel arra, hogy a hatályon kívül helyező végzés tartalmazza a felperesek keresetmódosítását, azt ebből az alperesek megismerhették, ezért a megismételt eljárást az elsőfokú bíróság e módosított kereseti kérelem alapján folytatta le.

Erre tekintettel az ügy érdemi elbírálására kiható lényeges jogszabálysértés hiányában a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére ok és szükség nincs.

Az örökhatyónak nemcsak a halál esetére történő rendelkezése sértheti a kötelesrészt, hanem a tizenöt évnél nem régebbi élők közötti ingyenes juttatások, ajándékok is. Ezért a kötelesrész kiadásánál figyelembe kell venni az örökhatyó által élők között bárkinek juttatott adományokat is. Főszabály, hogy az adományokat a juttatáskori tiszta értéken kell számításba venni, ugyanakkor maguk az alperesek sem tették vitássá, hogy ez méltánytalan a felperesre.

A kötelesrész jellegéből következik, hogy az nem öröklési jogcímen illeti meg a jogosultat, hanem kötelmi jellegű igény. Ez következik az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 672.§ (1) bekezdéséből, amely szerint a kötelesrész pénzben jár: a kötelesrész ugyanis követelés, amelyet a jogosultnak a kötelesrésztől felelős személyekkel (örökösökkel, megajándékozottakkal) szemben kifejezetten érvényesíteni kell. Természetben akkor kell kiadni a kötelesrészt, ha az örökhatyó végintézkedésében így rendelkezett, vagy más módon nyilvánította ki ezt az akaratát. A kötelesrész természetben való kiadására sor kerülhet továbbá akkor is, ha annak pénzben való kiadása akár a jogosultra, akár a kötelezettre sérelmes. Ezt az előtte folyó perben a bíróság állapíthatja meg a per összes körülményének mérlegelése alapján.

Az adott esetben az eljáró bíróságok a Pp. 206.§ (1) bekezdésben foglalt mérlegelési jogkörükben eljárva a kötelesrészt a főszabálynak megfelelően pénzben rendelték kiadni. Ehhez képest a jelen felülvizsgálati eljárás tárgya annak vizsgálata volt, hogy a másodfokú bíróság a juttatáskori értéktől való eltérésre tekintettel a hagyaték megnyílt időpontjában fennálló értéket helyesen vette-e figyelembe.

A kötelesrész iránti igény az örökhatyó halálával, a hagyaték megnyíltásával keletkezik, tehát az örökhatyó halálakor válik esedékessé, ennek a követelésnek a lejárttá tétele az igényérvényesítéssel történik meg. Következésképpen az, hogy a Ptk. 666.§ (2) bekezdésében foglaltak szerint az adomány milyen értéken való számbavétele indokolt, annak az örökhatyó halálakor - azaz a hagyaték megnyíltakor - fennálló tényleges értéke alapján ítéltető

meg.

Figyelemmel arra, hogy a juttatáskori érték - 2002-ben 200.000 forint volt az ingatlan forgalmi értéke - súlyosan méltánytalan a felperesre, a törvény lehetővé teszi, hogy a bíróság az összes körülmény figyelembevételével állapítsa meg az adomány értékét [Ptk. 666.§ (2) bek.]. Nyilvánvaló, hogy ez objektív körülményeknek - az értékviszonyok alakulásának - vizsgálatát jelenti, és a bíróság ennek alapján állapítja meg azt az értéket, amely mindegyik fél szempontjából reális eredményt ad (BH 2000.15.).

Az adott esetben az örökgyó az I-II. rendű alpereseknek egy külterületi ingatlant, egy szántót ajándékozott, amelynek értéke a juttatáskori állapotában az igazságügyi szakértő véleménye szerint a hagyaték megnyíltakor 1.349.523 forint volt. Nem vitás, hogy az örökgyó által 2002 novemberében juttatott ingatlan értéke az örökgyó haláláig jelentős mértékben növekedett, ennek oka egyrészt az értékviszonyok változása, az ingatlanok forgalmi értékének emelkedése, másrészt az I-II. rendű alperesek 1.082.352 forintos értéknövelő beruházása volt.

Az ingatlan belterületbe vonása 2009. október 28-án, az örökgyó halálát követően történt meg, annak eredményeképpen, hogy az I-II. rendű alperesek a belterületbe vonás érdekében a telekalakítással kapcsolatosan 1.721.480 forint költséget fordítottak az ingatlanra. Ez az összeg meghaladja az ingatlannak az örökgyó halálakor fennálló forgalmi értékét.

Ilyen körülmények között az ingatlan juttatáskori állapotnak megfelelő forgalmi értékétől való eltérés súlyos méltánytalanságot eredményezne az I-II. rendű alperesekre nézve.

Következésképpen a másodfokú bíróság reformatórius jogkörében eljárva [Pp. 253.§ (2) bek.] helytállóan mérlegelte a bizonyítás eredményét, és jogszabálysértés nélkül állapította meg, hogy a felperes által hivatkozott - a hagyaték megnyíltát követő 2012. évre megállapított - 10.972.650 forintos ingatlanérték a kötelesrész alapjánál nem vehető figyelembe. Egyrészt mert a juttatáskori értéktől való eltérésnél legfeljebb a hagyaték megnyíltakori értéken való számítás a helytálló, másrészt az értéknövekedés számbavétele a megajándékozott I-II. rendű alperesekkel szemben súlyosan méltánytalan lenne, mivel az ingatlan művelési ág alóli kivonása és a belterületbe vonása a tevékenységüknek és költségráfordításaiknak az eredménye.

Miután a felperest a kifejtettek szerint nem illeti a kötelesrész, a kiadás módjára vonatkozó kérelme okafogyottá vált.

Nem alapos a felperesnek a jogszabálysértésre való hivatkozása a perköltség tárgyában sem. A pertárgyérték ugyanis a keresetlevélben

megjelölt összeghez igazodik, amit a felperes a perbeli ingatlan 30.000.000 forintos értékében jelölt meg. Ehhez mérten a későbbi keresetleszállítás a pertárgy értékét nem érinti [Pp. 24.§ (1) bek.].

Mindezekre figyelemmel a Kúria a másodfokú bíróság jogerős ítéletét - a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabálysértés hiányában - a Pp. 275.§ (3) bekezdésében foglaltak alkalmazásával hatályában fenntartotta.

Az alperesek részéről felülvizsgálati eljárási költség nem merült fel, ezért e tárgyban a Kúriának nem kellett határozni. A felperes az illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt felülvizsgálati eljárási illeték megfizetésére a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13.§ (2) bekezdése alapján köteles 1.348.167 forint felülvizsgálati érték alapulvételével.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 274.§ (1) bekezdése alapján tárgyaláson kívül bírálta el.

Budapest, 2016. március 9.

Dr. Orosz Árpád s.k. a tanács elnöke, Dr. Csentericsné dr. Ágh Bíró Ágnes s.k. előadó bíró, Dr. Kiss Gábor s.k. bíró